

EL JACIMENT DE BARRUGAT: NOVES DADES PER AL CONEIXEMENT DE LA TORTOSA D'ÈPOCA ROMANA

L'any 1931 l'arquitecte Abril i Guanyabens, en la seva publicació *Un capítol de la meua actuació a Tortosa*, ja es refereix al descobriment de restes arqueològiques a començaments de segle, mentre hom realitzava l'obra del canal esquerre de l'Ebre, concretament «el 20 de novembre de 1910, en el km 5 hm 5, de l'origen de Xerta, partida de Barrugat, prop de Bitem», terme de Tortosa, a la comarca del Baix Ebre.

Diu el senyor Abril: «Com que els treballs d'excavació es feien per contracta i amb excavadores mecàniques, varen ésser tirats al riu infinitat d'objectes i mosaics destrossats i dependències de la dita vila inconscientment, fins que en aparèixer unes grans olles i pilans, i damunt els mosaics i un paviment de grans llosanes de pedra arenosa, per indicació meua va posar-se en coneixement de l'Ajuntament de Tortosa la troballa, però les dues persones *competentes* (segons deia la comunicació) consultades — s'ha de suposar que eren el Director del Museu i el Sr. Arxiver (bibliotecari) — dictaminaren *ser de escaso valor*, després d'haver enviat allà uns operaris que trossegaren el que hi havia per examinar-ho millor. Essent jo coneixedor del poc interès que li donava l'Ajuntament, vaig determinar-me a demanar a l'enginyer encarregat dels treballs autorització per poder aprofitar tot el que em semblés d'interès històric, i a l'efecte vaig aixecar el pla de tot allò descobert i emportar-me a casa tot el que pogués, a fi de conservar-ho i estudiar-ho, i vaig obtenir de l'amic Sr. Rogeli Yerro els croquis dels mosaics que va fer abans que els destrossessin els enviats de l'Ajuntament, al qui també serà deutora Tortosa, en tenir coneixement d'aquesta troballa, ja que ell va ser el primer a dir-m'ho, i ell va, per indicació meua, fer-ne sabedor a l'Ajuntament.»

Això no obstant, les primeres intervencions arqueològiques s'han efectuat ara, després que les pluges de l'hivern passat provocaren l'esllavissada de les vores del canal esmentat i posaren al descobert les restes de diverses construccions.

Un cop que fou palesa l'existència d'aquest important jaciment, hom inicià un programa d'intervencions per tal d'evitar al màxim la destrucció de les diferents estructures sense interrompre les funcions normals de la canalització. Amb aquest objectiu s'han acomplert les tasques corresponents a la primera etapa del pla que ens havíem traçat:

a) La recuperació de tots els materials que hi havia a l'interior del canal: ceràmiques ibèriques fetes al torn i pintades, ceràmica de vernís negre, àmfores, terrisses fetes a mà, sigillates, monedes, restes d'estuc, tègules, tovots, fragments d'objectes metàl·lics, restes de marbres i altres.

b) Neteja de totes les estructures que ja apareixien d'una manera més o menys clara.

c) Obtenció de perfils estratigràfics en ambdós marges, a escala 1/20.

d) Realització del plànol topogràfic a escala 1/100.

Entre les diverses construccions que hem posat al descobert hi ha les restes d'unes termes amb l'hipocausts molt ben conservat, on aparegueren romanalles de mosaics que corresponen a la sanefa marginal, possiblement els mateixos a què es referia el senyor Abril.

D'altra banda, un cop aixecat l'enderroc que cobria una part del sòl, trobarem indicis d'altres mosaics, els quals s'estenen per una bona part d'una nova habitació. D'aquest mosaic es conserva també la sanefa marginal que tenim completa per tres costats; en aquest moment són tots en curs de restauració.

Tot sembla indicar que es tracta d'un ampli establiment romà de tipus rural, el qual s'estén per tota una àrea compresa entre el riu i la carretera de Tivenys a Tortosa, i travessada longitudinalment pel canal. Això no obstant, hi han aparegut restes encara d'època ibèrica tardana que podríem situar entre els segles III i I a. C., amb una perduració al segle IV d. C.

La fi de la vida d'aquest jaciment és determinada per un incendi, de moment documentat almenys en una part.

Actualment, tota la part del jaciment fins ara excavada roman sota les aigües del canal el qual, tal com estava previst, va entrar en funcionament el mateix dimecres dia 25. — MARGARIDA GENERA I MONELLS.